

njih u mađarskim redovima, čak su i njihov jezik naučili, pače su se u znak prosvjeda u popisu pučanstva 1850. godine Mađarima izjasnili i oni među njima koji čak nisu ni znali mađarski jezik“ (str. 240). Sve do kraja Prvog svjetskog rata nije bilo uvjeta za institucionalizaciju njihove kulture, a kamoli za glasnije i šire izjašnjavanje za hrvatski nacionalni identitet. S kakvim se čuđenjem u konformističkim krugovima gledalo na kulturni i nacionalni preporod bunjevačkih Hrvata, lijepo ilustrira jedno mjesto kod Istvána Iványija koje nam Heka u vidu parafraze prenosi u svom uratku: „[D] o 1880-ih godina u njihovim redovima nije bilo pokušaja za nacionalnim razdvajanjem, a tadašnji njihovi nacionalni pokreti bili su tek lokalne političke igre“ (str. 240). Dakle, onaj tko je nastavljao rad Ivana Antunovića „na širenju nacionalne svijesti i na kulturnom uzdizanju bunjevačkih Hrvata“ od konformističkog je društva mogao očekivati ismijavanje pa čak i osudu, od koje ga nije spašavala čak ni „virnost mađarskog Svetog Stipana apostolskoj kruni“ (str. 244).

Pročitavši ovu knjigu, hrvatski čitatelj može samo tužno konstatirati da se u proteklih 100 godina Subotica izmijenila gotovo do neprepoznatljivosti. Nekada kompaktno i dominantno pučanstvo u gradu, Bunjevci su pod utjecajem povijesnih okolnosti nastalih poslije Prvog svjetskog rata ideološki podijeljeni, te brojno reducirani. Time su stvoreni savršeni uvjeti za njihovu marginalizaciju u političkom životu grada. U aktualnom pravno-političkom sustavu, doduše, zakonom su im zajamčena i osigurana „prava na samoupravu u oblasti kulture, obrazovanja, informiranja i službene upotrebe jezika i pisma“, ali su i dalje vidljivi tragovi vremena kada su im ista

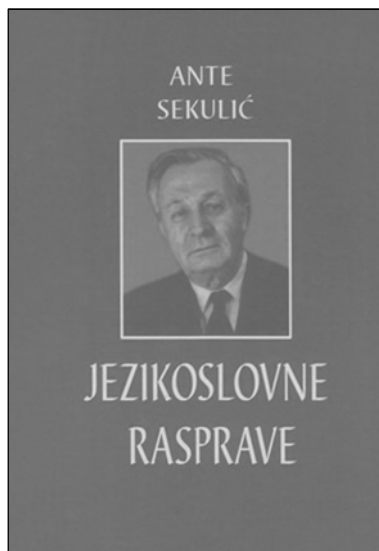
bila umanjivana ili osporavana. Kao stanovnik grada komu prijeti još jedan val **relativizacije kulture** – koju neki žele opravdati kao **kulturni relativizam** – nalazim u knjizi Ladislava Heke utjehu za stanje u kojem jesmo (postmodernizam) i, štoviše, inspiraciju za bavljenje lokalnom poviješću. Ako bismo saželi poruku ove knjige, ona bi bila identična frazi iz Protokola Magistrata privilegirano-kraljevsko-komorskog trgovišta Subotice (IAS. F.261.1.p.5): „Pro aeterna notitia, et memoria Posteris ac Successoribus nostris (Na vječno znanje i pamćenje našim nasljednicima i potomcima)“.

Vladimir Nimčević

Ante Sekulić, *Jezikoslovne rasprave*, Katoličko društvo za kulturu, povijest i duhovnost „Ivan Antunović“ i Matica hrvatska Subotica, Subotica, 2015., 368 str.

Katoličko društvo za kulturu, povijest i duhovnost „Ivan Antunović“ (sadašnji naziv: Katoličko društvo „Ivan Antunović“) prethodnih je godina uložilo napore da važni i sadržajno i znanstveno utemeljeni članci, radovi i rasprave Ante Sekulića (Tavankut, 16. studenog 1920. – Zagreb, 18. ožujka 2016.) ugledaju svjetlost dana, tim više jer nas je ovaj hrvatski književnik, jezikoslovac, kulturni povjesničar, doktor znanosti i dopisni član HAZU napustio prije godinu dana, ali je za sobom ostavio bogatu ostavštinu u vidu brojnih radova i rasprava, knjiga i dr. *Jezikoslovne rasprave* treća su knjiga u nizu u ediciji Izabrana djela spomenutoga nakladnika koji je ovu knjigu objavio u sunakladništvu s Maticom hrvatskom iz Subotice.

Podijeljena u četrnaest poglavlja, knjiga zapravo predstavlja izbor radova Ante Sekulića koji su do objave publicirani samo u znanstvenoj periodici, a vrijedni su prinos jezikoslovnim raspravama i povijesti hrvatske književnosti. Kako bi središte Sekulićeve promišljanja bilo jasnije, knjiga započinje Sekulićevim radom u kojem se referira na pravopisca i hrvatskoga književnika Lovru Bračuljevića (str. 5-31), a potom na Istranina, hrvatskoga jezikoslovca Josipa Voltića i njegov *Ričoslovník* tiskan početkom XIX. stoljeća (str. 33-59). Treći dio knjige (str. 61-80) pod naslovom „Za književni jezik i pravopis“ obuhvaća ulomke iz većega rada koji je napisan 1956. godine a u kojemu Sekulić ponukan dogovorom o stvaranju zajedničkoga književnoga jezika južnoslavenskih naroda i o zajedničkom pravopisu koji je u deset točaka potpisan u Novom Sadu 10. prosinca 1954. godine i koji je „trebao biti javna potvrda da se u novonastalim prilikama i pod novim uvjetima zajedničkoga života nađu hrvatski i srpski narod povezani jezikom i pravopisom“, tematizira smisao i razvoj samoga jezika, njegovo značenje u društvu, osobito kada je u pitanju književni jezik, ali se također referira na razvoj hrvatskog u odnosu na srpski jezik u svjetlu gore spomenutoga sastanka. „Šimun Mecić, graditelj i čuvar jezika hrvatskoga“ naslov je četvrtoga dijela knjige (str. 81-100), a u „raščlambi djela Šimuna Mecića, Ante Sekulić se ograničio na njegov rad *Cvitak pokorni* koji je po svome sadržaju zapravo svojevrstni molitvenik“. Neizostavno ime u jezikoslovnim raspravama svakako je Ivan Antunović kojemu je posvećen peti dio knjige (str. 101-121), a čiji je prinos hrvatskom književnom jeziku iznimno značajan,

kada su u pitanju bački Hrvati. Sekulić tako u svojem radu donosi kratki životopis Ivana Antunovića, bilješke o jeziku u njegovom glasilu *Bunjevačke i šokačke novine* te *Bunjevačkoj i šokačkoj vili*, kao i podatke o drugim Antunovićevim djelima: tiskanim djelima, rukopisnim djelima i člancima.

Rasprava o Ambroziju Šarčeviću i njegova dva rječnika obuhvaća šesto poglavlje (str. 123-150), s obzirom na to da je i on dao iznimni prinos preporodu hrvatskoga življa u Podunavlju kao pisac poučnih i prosvjetiteljskih članaka, radova i knjiga ali je i pokretač novina i urednik godišnjaka. Često spominjanom piscu iz XVII. stoljeća, pavlinu Ivanu Belostencu i njegovim djelima Sekulić posvećuje posebnu raspravu (str. 151-183). Rječnik manje poznatih riječi obuhvaća osmo poglavlje (str. 185-198). „Stariji hrvatski podunavski pisci o svome jeziku i pravopisu“ naslov je devete Sekulićeve rasprave, podijeljene u nekoliko poglavlja koja obuhvaćaju okvire rada u Podunavlju, pisce koji su pisali o jeziku i pravopisu, o nazivu

jezika, misli o grafijskim i pravopisnim rješenjima te na kraju zaključak i popis literature (str. 199-241). „Sredinom 19. stoljeća Ivan Antunović inicira regionalnu književnost u Bačkoj. Pisci njegov jezik nazivaju bosanskim, bosansko-slavonskim, ilirskim, i jezikom Bunjevaca i Šokaca; svi ovi termini opisuju hrvatski štokavsko-ikavski. Tijekom 19. stoljeća Hrvati s Dunava počinju prihvaćati principe ortografije i primjenjivati ih kao da se oni koriste i u drugim hrvatskim oblastima“, navodi Sekulić u svojoj desetoj raspravi pod naslovom „Oko naziva jezika i pravopisa bačkih Hrvata“ (str. 243-267). Ime biskupa Lajče Budanovića i njegovo djelo, molitvenik *Slava Božja u molitvama i pismama* u fokusu su jedanaeste rasprave pod naslovom „Pripomene o jeziku Budanovićeve molitvenika“ (str. 269-281). Važno je napomenuti da se u ovoj raspravi Sekulić poziva i na Budanovićeve bibliografije, a poseban je naglasak stavljen na pravopis molitvenika, tumačenje glasova i morfologiju. U pogovoru knjige Jakov Basch ističe sljedeće: „Dosljedan svojim zamislama, Budanović je izgradio svoj stilsko-jezični izraz, svoj retorički, stilsko-figuralni repertorij. A Sekulićeve pripomene o jeziku u Budanovićeve molitveniku upućuju na zaključak da je sastavljač bio vrstan poznavalac jezika (u mladosti je napisao slovicu), proučavao je pravopis (napisao je članak o tome), i ljubomorno čuvao riječi i morfološke oblike o kojima je mislio da su iskonske, naše“, zaključuje Bach.

U središtu posljednje tri rasprave sljedeće su teme: „Noviji prinosi Fra-

njevaca redodržave Presv. Otkupitelja hrvatskom jezikoslovlju“ (str. 283-307), „Povijest toponima oko Sombora“ (str. 309-329) i „Hrvatski subotički toponimi“ (str. 331-358), a na samom kraju je recenzija Sekulićeve rukopisa iz pera Jakova Bascha (str. 359-362).

Neznatne zamjerke glede uredničkih intervencija u knjizi idu na čudan način formirano kazalo, ispisano verzalom, veličinu i vrstu fonta samoga teksta i bilješki, na nekim mjestima pravopisnih i korektorskih pogrešaka te lošiju kvalitetu i rezoluciju Sekulićevih fotografija na naslovnici odnosno zadnjoj stranici korica, a sam izgled knjige slijedi prepoznatljiviji izgled kada su u pitanju knjige u ovoj ediciji nakladnika. Hvale je vrijedno što se u većini radova na kraju donosi i sažetak na njemačkom jeziku, a samo ponegdje istodobno i/ili na engleskom te francuskom jeziku. Šteta da, s obzirom na vrijednost samoga sadržaja djela, nakladnik nije uložio napor da sažeci budu unificirani i obvezni iza svakoga rada, ili na sva tri spomenuta jezika ili pak samo na engleskome jeziku, budući da je njegova uporaba u odnosu na njemački i francuski jezik rasprostranjenija i dostupnija širem krugu čitatelja sa stranih govornih područja.

Objava Sekulićeve rukopisa vrijedni je prinos ne samo jezikoslovnim raspravama već i ozbiljna polazišna osnova i neiscrpnii izvor za nova, suvremena istraživanja, s obzirom na opseg i fokus Sekulićeve znanstvenoga istraživanja i ostavštine čiji smo nasljednici.

Željka Zelić